

HỘI VĂN NGHỆ DÂN GIAN VIỆT NAM

Trần Hữu Sơn (Chủ biên)

Bùi Quốc Khánh - Bùi Xuân Tiệp

H'long Tơ - Nguyễn Thị Minh Tú

**TRƯỜNG CA XA NHÀ
CỦA NGƯỜI HÀ NHÌ
HUYỆN MƯỜNG TÈ TỈNH LAI CHÂU**

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

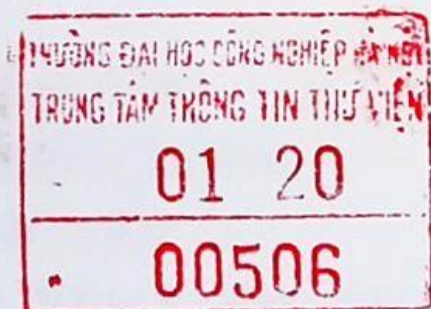
HỘI VĂN NGHỆ DÂN GIAN VIỆT NAM

Trần Hữu Sơn (Chủ biên)

Bùi Quốc Khánh - Bùi Xuân Tiệp

H'long Tư - Nguyễn Thị Minh Tú

**TRƯỜNG CA XA NHÀ CỦA NGƯỜI HÀ NHÌ
HUYỆN MƯỜNG TÈ TỈNH LAI CHÂU**

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

**DỰ ÁN CÔNG BỐ, PHỔ BIẾN
TÀI SẢN VĂN HÓA, VĂN NGHỆ DÂN GIAN
VIỆT NAM**

(E1, Ngõ 29, Tạ Quang Bửu - Bách Khoa - Hà Nội
Điện thoại: (04) 3627 6439; Fax: (04) 3627 6440
Email: duandangian@gmail.com)

BAN CHỈ ĐẠO

1. GS. TSKH. TÔ NGỌC THANH	<i>Trưởng ban</i>
2. ThS. HUỲNH VĨNH ÁI	<i>Phó Trưởng ban</i>
3. GS.TS. NGUYỄN XUÂN KÍNH	<i>Phó Trưởng ban</i>
4. TS. TRẦN HỮU SƠN	<i>Ủy viên</i>
5. Ông NGUYỄN KIỂM	<i>Ủy viên</i>
6. Nhà văn ĐỖ KIM CUÔNG	<i>Ủy viên</i>
7. ThS. VŨ CÔNG HỘI	<i>Ủy viên</i>
8. Nhà giáo NGUYỄN NGỌC QUANG	<i>Ủy viên</i>
9. TS. ĐOÀN THANH NÔ	<i>Ủy viên</i>
10. Ông TRƯƠNG THANH HÙNG	<i>Ủy viên</i>

GIÁM ĐỐC VĂN PHÒNG DỰ ÁN

TS. ĐOÀN THANH NÔ

LỜI GIỚI THIỆU

Hội Văn nghệ dân gian Việt Nam (VNDGVN) là một tổ chức chính trị xã hội nghề nghiệp, nằm trong khối Liên hiệp các Hội Văn học nghệ thuật Việt Nam.

Quyết định số 82/NV, ngày 01/03/1967 của Bộ Nội vụ thay mặt Chính phủ đã cho phép Hội Văn nghệ dân gian thành lập và hoạt động trên phạm vi toàn quốc và có mối liên hệ nghề nghiệp với các tổ chức khác ở trong nước và nước ngoài.

Tôn chỉ mục đích của Hội là **“Sưu tầm, nghiên cứu, phổ biến và truyền dạy vốn văn hóa – văn nghệ dân gian các tộc người Việt Nam”**. Trên cơ sở thành quả của các công việc trên, Hội là một trong những đội quân chủ lực góp phần bảo tồn và phát huy những giá trị văn hóa – văn nghệ mang đậm bản sắc dân tộc đã được ông cha ta sáng tạo và giữ gìn trong suốt mấy nghìn năm của lịch sử dân tộc.

Những giá trị sáng tạo đó thể hiện mối quan hệ của các tộc người Việt Nam với thiên nhiên thông qua các tri thức sản xuất nông nghiệp; với xã hội thông qua phong tục tập quán, hội xuân; với nhân sinh quan thông qua các nghi lễ vòng đời người; với vũ trụ và thế giới tự nhiên đã được siêu nhiên hóa thông qua các loại hình tín ngưỡng tôn giáo;

với lý tưởng thẩm mỹ thông qua các sáng tạo văn học nghệ thuật. Ở mỗi tộc người Việt Nam, những lĩnh vực và hình thái văn hóa – văn nghệ này lại được thể hiện trong một sắc thái riêng. Chính kho tàng văn hóa đa dạng đó là nội dung, là đối tượng hoạt động của hội viên Hội VNDGVN.

Sau gần 50 năm hoạt động, được sự lãnh đạo của Đảng và sự chăm sóc của Nhà nước, Hội VNDGVN đã lớn mạnh với trên 1.200 hội viên. Số công trình do hội viên của Hội đã hoàn thành lên đến 5000 công trình, hiện đang được lưu giữ và bảo vệ tại Văn phòng Hội.

Được sự quan tâm của Ban Bí thư và Thủ tướng Chính phủ, Dự án “**Công bố và phổ biến tài sản văn hóa-văn nghệ dân gian các dân tộc Việt Nam**” đã được phê duyệt. Trong giai đoạn I (2008-2012), Dự án đã xuất bản 1.000 công trình, tác phẩm văn hóa - văn nghệ dân gian các dân tộc; Giai đoạn II (2013-2017) Dự án sẽ tiếp tục công bố thêm 1.500 công trình nữa.

Hy vọng, các xuất bản phẩm của Dự án sẽ cung cấp cho bạn đọc trong và ngoài nước một bộ sách mang tính chất bách khoa thư về các sắc màu văn hóa của các tộc người Việt Nam, phục vụ thiết thực vào việc tra cứu, mở rộng hiểu biết của bạn đọc về truyền thống văn hóa giàu có và độc đáo đó; góp phần xây dựng nền “văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”.

Trong quá trình thực hiện nhiệm vụ, Dự án mong nhận được ý kiến chỉ bảo kịp thời của bạn đọc gần xa.

Xin chân thành cảm ơn!

Trưởng Ban Chỉ đạo thực hiện Dự án
GS.TSKH. Tô Ngọc Thanh

MỤC LỤC

PHẦN 1: XA NHÀ CA CỦA NGƯỜI HÀ NHÌ.....	11
I. BỐ CỤC VÀ TÓM TẮT TÁC PHẨM.....	12
1. Tạo trời, tạo đất.....	12
2. Trên trời xuống.....	12
3. Chặt cây thần.....	13
4. Rải cành.....	13
5. Bắt ong ăn.....	14
6. Tìm tháng năm.....	14
7. Mùa làm ăn.....	15
8. Cách thức lao động sản xuất, làm ăn, buôn bán ...	15
9. Vui ăn tết (Thờ cúng).....	15
II. MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM NỘI DUNG CHỦ YẾU ...	16
III. MỘT SỐ ĐẶC ĐIỂM VỀ THỂ LOẠI.....	20

1. Tính chất thần thoại trong Xa nhà ca.....	21
2. Tính chất sử thi thần thoại trong Xa nhà ca.....	24
IV. MỘT SỐ BÌNH DIỆN NGHỆ THUẬT.....	25
1. Quan niệm nghệ thuật về con người trong tác phẩm Xa nhà ca.....	25
2. Không gian nghệ thuật trong Xa nhà ca.....	34
3. Thời gian nghệ thuật trong Xa nhà ca.....	40
4. Kết cấu tác phẩm Xa nhà ca.....	48
5. Thể thơ và làn điệu	55
PHẦN 2: XA NHÀ CA (TRÊN TRỜI XUỐNG).....	61
I. Û PE, MÍ PE	
TRỜI SINH, ĐẤT SINH	
TẠO TRỜI, TẠO ĐẤT.....	61
II. XA NHA CA	
XA XĂM NHIỀU XUỐNG	
TRÊN TRỜI XUỐNG	78
III. HÒ TU MA DÓ THÚ	
CƠM CHÔNG TO CÂY CHẶT	
CHẶT CÂY THÀN	162
IV. CA LẠ CA DÓ KHÒ	

XUÔNG CÀNH XUÔNG CÂY RAI	
RAI CÀNH CÂY	200
V. À PÀ NHỆ TRSÀ	
ONG BẮT ĂN	
BẮT ONG ĂN	225
VI. KHỤ PO HA GÓ XÁ TRDO	
NĂM ĐỜI THÁNG LÝ XIN TÌM	
ĐI TÌM NĂM THÁNG.....	247
VII. KHỤ KHƯ HLA KHƯ	
NĂM ĐẾN THÁNG ĐẾN	
ĐẾN MÙA LÀM ĂN.....	301
VIII. ÚNG TRSÀ KHỌ TÓ	
LÀM ĂN HỨNG UÔNG	
CÁCH THỨC LÀM ĂN.....	341
IX. DLÉ K'HÙ TRSÀ	
VUI TẾT ĂN	
VUI ĂN TẾT (TẾT MÙA MƯA).....	498
X. CÓ NHỆ TRSÀ	
QUA KHÔNG ĂN	
QUA MỘT LẦN TẾT.....	515
SUMMARY	527

NHÀ XUẤT BẢN KHOA HỌC XÃ HỘI

26 Lý Thường Kiệt - Hoàn Kiếm - Hà Nội

ĐT: 04.39719073 - Fax: 04.39719071

Website: <http://nxbkhh.vass.gov.vn>

Email: nxbkhh@gmail.com

Chi nhánh Nhà xuất bản Khoa học xã hội

57 Sương Nguyệt Ánh - Phường Bến Thành - Quận I - TP. Hồ Chí Minh

ĐT: 08.38394948 - Fax: 08.38394948

Chịu trách nhiệm xuất bản

PGS.TS. NGUYỄN XUÂN DŨNG

Biên tập: **HÀ THỊ THANH HUYỀN**
Sửa bài: **HOÀNG THỊ THIỆU**
Biên tập kỹ thuật: **THU NGÂN**
Chế bản: **CTY TNHH ĐT & SX PHÚ SƠN**
Trình bày bìa: **CTY TNHH SX - TM HƯNG HÀ**

Đối tác liên kết:

HỘI VĂN NGHỆ DÂN GIAN VIỆT NAM

**TRƯỜNG CA XA NHÀ CỦA NGƯỜI HÀ NHÌ
HUYỆN MƯỜNG TÈ TỈNH LAI CHÂU**

In 2.000 cuốn, khổ 14,5x20,5cm, tại Công ty Cổ phần phát triển Công nghệ in Nguyên Khang. Địa chỉ: Số 36 ngõ 649 đường Lĩnh Nam, P. Lĩnh Nam, Q. Hoàng Mai, TP. Hà Nội

Số xác nhận đăng ký xuất bản: 53-2015/CXBIPH/61-01/KHXXH

Số quyết định xuất bản: 99/QĐ - NXB KHXXH

In xong và nộp lưu chiểu năm 2015.